శ్రీనివాస కల్యాణం

(యక్షగానం)

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు

ప్రచురణ
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి

శ్రీనివాస కల్యాణం

(యక్షగానం)

రచన

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు

ప్రచురణ

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

2008

SRINIVASA KALYANAM

by

Katuri Venkateswararao

T.T.D.Religious Publications Series No.189

© All Rights Reserved

TTD First Edition : 1984

Reprint : 2008

Copies : 1,000

Published by

K.V.Ramanachary, I.A.S.,
Executive Officer,
Tirumala Tirupati Devasthanams,
Tirupati.

D.T.P. Type Setting
Editor's Office, TTDs,Tirupati.

Printed at
Tirumala Tirupati Devasthanams Press,
Tirupati.

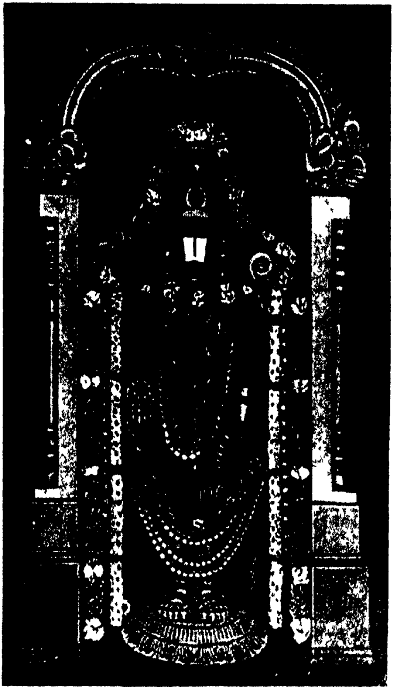

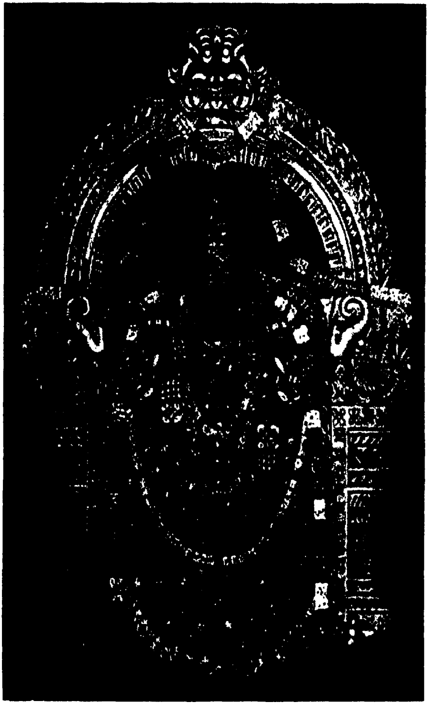

ముున్నుడి

కలియుగ వైకుంఠమనబడే తిరుమలలో వెలసిన శ్రీవేంకటేశ్వరునికి చెందిన ఇతివృత్తమే శ్రీనివాసకళ్యాణం.

భృగుమహర్షి దురహంకారం కారణంగా వైకుంఠంనుండి భూలోకానికి చేరుకున్న లక్ష్మీదేవిని వెదుకుతూ శ్రీనివాసుడు కూడా భువిని చేరుకుంటాడు. ఆకాశరాజు కుమార్తె పద్మావతిని వకుళమాత సాయంతో, తన కపటోపాయంతో వివాహం చేసుకున్న శ్రీనివాసుని కళ్యాణగాథను యక్షగాన ప్రక్రియలో ఇటు సంగీతప్రియులకు, అటు సాహిత్యాభిమానులకూ ప్రీతిపాత్రంగా రచించిన శ్రీ కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారు అభినందనీయులు.

ధార్మికప్రచారంలో భాగంగా తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారు ఆధ్యాత్మికగ్రంథాల్ని ప్రచురించి వెలువరించడానికి నడుం కట్టారు. ఈ ధార్మిక గ్రంథప్రచురణలో భాగంగా వెలువడిన ఈ 'శ్రీనివాసకళ్యాణం' (యక్షగానం) పాఠకుల ఆదరణకు పాత్రమౌతుందని అభిలషిస్తున్నాను.

బి. కరుణాకరరెడ్డి

(భూమన కరుణాకరరెడ్డి)

అధ్యక్షులు

తి.తి.దే.పాలకమండలి, తిరుపతి.

ఆముఖం

లక్ష్మీపతి ఆజ్ఞమేరకు గరుత్మంతుడు వైకుంఠంనుండి క్రీడాద్రిని పుష్కరిణితోపాటు పెకలించి తెచ్చి భూలోకంలో ప్రతిష్ఠించాడని, గరుడుని చేత భూమిమీదకు తేబడిన కారణంగా ఈ పర్వతాన్ని గరుడాద్రి అని పిలుస్తున్నారన్న ఐతిహ్యంతో ఈ శ్రీనివాసకళ్యాణ మనే యక్షగానం ప్రారంభమవుతుంది.

తెలుగుసాహితీలోకంలో లబ్ధ ప్రతిష్ఠులైన కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు గారిచే రచింపబడిన ఈ యక్షగానంలో సూత్రధారుడు, కథకుడు ప్రధాన భూమికలను పోషిస్తూ పరస్పర సంభాషణాధోరణిలో కథను నడిపిస్తారు.

శ్రీనివాసుడు వేటాడుతూ వెళ్ళి చెలికత్తెలతోపాటు వనవిహారం చేస్తున్న పద్మావతిని చూడడం, వకుళమాతను ఆకాశరాజు వద్దకు తన పెళ్ళి రాయబారిగా పంపి తాను ఎరుకత వేషధారి అయి సోది చెప్పడం, కుబేరునివద్ద పెళ్ళికని ధనాన్ని అప్పుచేయడం, అఖిల మునులు, సకల దేవతలు, 'శ్రీనివాసకళ్యాణం' తిలకించడానికి ఆహుతులై రావడం ఇందులోని ప్రధానఘట్టాలు.

జానపదులు అత్యంత ప్రీతిపాత్రంగా తిలకించివినోదించే సాహితీ ప్రక్రియల్లో యక్షగానాలు, బుర్రకథలు, హరికథలు, వీధినాటకాలు ప్రధానమైనవి.

యక్షగానప్రక్రియ గాన ప్రధానమై శ్రోతలను అలరిస్తుంది. ఎరుకల, కాంభోజిరాగం, మోహనరాగం, బిలహరి, సావేరీరాగాలలో సాగే కథాగానం ఈ సాహితీప్రియులను, సంగీతజ్ఞులను అలరిస్తుందనడంలో సందేహంలేదు.

ఆధ్యాత్మికగ్రంథ ప్రచురణను ప్రధానధ్యేయంగా ఉంచుకున్న తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారు వెలువరించిన ఈ చిరు పొత్తం పాఠకులకు ఆదరణీయమౌతుందని విశ్వసిస్తున్నాము.

(కె.వి.రమణాచారి)
కార్యనిర్వహణాధికారి
తి.తి.దేవస్థానములు, తిరుపతి.

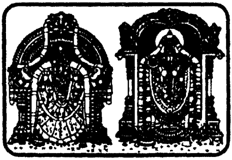

శ్రీనివాసకళ్యాణం

నమోஉస్తు శ్రీనివాసాయ శేషశైల విహారిణే
వందారు సురబృందాయ భక్తాభీష్టప్రదాయినే ॥

నాట రాగము - రూపక తాళము

నాలుకపై నిలువరావె నలువరాణి శుకపాణి
ఏలికవై నిగమాగమ జాలములకు ప్రణవపీఠి
నోలగ ముండేటి తల్లి పాలింపవె కృపావల్లి

॥నాలుకపై॥

అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనం బొనర్చి ...

సూత్రధారుడు

ఎవరయ్యా, భాగవతులు ! ఏమిటి విశేషం ?

కథకుడు

భాగవతులంటూ పెద్దపేరు పెట్టకండి, బాబయ్యా, మాది విజయవాడ, ఆకాశవాణీ సామాజికులం. శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామికి కైంకర్యంగా శ్రీనివాసకళ్యాణం అనే యక్షగానం వినికి చేస్తున్నాం.

సూత్రధారుడు

బాగుంది కాని, గ్రంథకర్తపేరు చెప్పావుకావు.

కథకుడు

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారని...

సూత్రధారుడు

అలాగా ! వేంకటేశ్వర కల్యాణమూ, వేంకటేశ్వర రచనమూనా ? సరే. కానీండి విందాము.

కథకుడు

అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబొనర్చి, సాక్షాద్వికుంఠుడైన కేశవదేవుండు శేషాచలమ్ముపై నవతరించిన కథాక్రమం బెటువలెను-

ద్విపద

అజు డాదికల్పమ్మునందు విశ్వమ్ము
సృజియించి, ఒక పవల్ చెల్లిన యంత
నిదుర గూరినవేళ నీరధుల్ పొంగె
చదల పన్నిద్దరై సవిత వెలింగె
ప్రళయమేఘము లంబరమ్మున దోచె
చలపట్టి ఏడుగాడ్పులు వెస వీచె;
ఏకార్ణవమ్ములో నీ ధాత్రి యపుడు
తేకువ సెడి మున్గి దెసమాలియున్న ;
కనకాక్షుడనెడి రక్కసుడు భూదేవి
గొనిపోయి పాతాళమున విహరింప,
హరి వరాహాకృతి ధరియించి, దనుజు
హరియించి, కోరకొన ధరణి గొని తెచ్చె.
భూకాంతపై ప్రీతి బూని శ్రీశుండు
వైకుంఠమునకేగు వాంఛ విడనాడి,
అటనున్న క్రీడాద్రి నవనికి దేర
పటుసత్త్వుడగు ఖగపతి కాజ్ఞయిచ్చె

సూత్రధారుడు

ఎలాగూ ! వైకుంఠంలో ఉన్న పర్వతాన్నే పెకలించి తెమ్మన్నారా భూవరాహస్వామివారు?

కథకుడు

ఆహా !

కందార్థం

అంతట గరుడాళ్వారు ల
నంతజవమ్మున వికుంఠమందలి గిరి వి
క్రాంతి బెకలించి నిజబా
హాంతరమున దాల్చితెచ్చె నంబరవీథీ.
అది గని అమరులక్కజమందీ
పదువులై బళిబళిర బంగరు
నగముపై నీలాద్రియని వెను
దగిలి కనుగొన తాల్చి తెచ్చె నంబరవీథీ !

సూత్రధారుడు

ఏమి చిత్రమంటేనూ !

కథకుడు

పుష్కరిణితోకూడా క్రీడాద్రిని గరుడాళ్వారులు ఇలా పెకలించేసరికి ...

చెలులతో జలకేళి సలుపు రమాదేవి
తత్తరమ్మున సరస్తటము జేరి
బంగారు వలువల చెంగులు జీరాడ
నంబరమ్మున కలహంస లట్టు
లెగురగా, గతి వేగవిగత్సరోజ షం
దము బాసి అళిసమూహములు సలుపు
నులిపు పక్ష క్షేపముల తాళగతి గూడి
సంగీత వీణలు సవదరింప

కనక కమలపరాగ సంక్రాంతి భూ న
భోంతరమ్ములు పటికార్చినట్టి పైడి
నిగ్గుల వెలుంగ, బుష్కరిణీ సమేత
మైన క్రీడాద్రి తెచ్చె విహంగపతియు.

ఇట్లు తెచ్చిన క్రీడాద్రి నా భూవరాహదేవుండు శేషాచలమ్ముపై విడియఁజేసి, అందున్న పుష్కరిణికి పశ్చిమ తటంబున విశాల మంటపోపేతంబైన దివ్యాలయంబు వసతిగా, తన్ను జేరవచ్చిన శ్రీ నీళాదేవులంగూడ, దంష్ట్రాగ్ర ధృతవసుంధరా సమేతుండై, సుఖంబుండె. ఆ గిరి వరాహగిరి యనియు, గరుడుండు కొనితెచ్చిన కారణంబున గరుడాద్రియనియు ఇట్లనేక కారణంబుల ననేక నామంబులు ధరించియుండు.

సూత్రధారుడు

ఇకనేం. వరాహదేవుని కోనేరు గనుక వరాహపుష్కరిణి అనేపేరు వచ్చింది.

కథకుడు

ఆ వరాహ పుష్కరిణికలి కలుషహరంబై విరజానదీ తుల్యంబై యుండు

సూత్రధారుడు

బాగుందికాని, శ్రీనివాసవృత్తాంతం చెపుతానని మొదలుపెట్టి భూవరాహస్వామి కథ చెప్పేవు; అంతేనా !

కథకుడు

ఇదిగో, అదీ మనవిచేస్తాను కాదూ ! ఆ భూవరాహదేవుండు ....

వరాహపుష్కరిణీ రమ్యతీర కా
    ననభూములన్ ధరావనజనేత్ర
గవగూడికొని, యిష్టకామోపభోగ కే
    ళీ వినోదమ్ములతో విహార
పరవశుడై, పెక్కువత్సరమ్ములు పెను
    మక్కువం గడుపుచు నక్కుధరము
విడలేక యందుండి, విధిముఖామరగణ
    పూజలందుచు, దానవులను వెదకి

వేటలాడి, తున్మితూటాడి, జగము ని
ష్కంటకమ్ము సలుపు సమయమందు
వృషభదనుజు సంహరించెడి పనిబూని
అరిగె నెటకొ భూమిధరము దొరగి.

భగవంతుడగు హరి యిట్లు శేషభూధరమ్ము విడిచి చనినంత, చతుర్ముఖుండా వృత్తాంతం బెరింగి, హరి లేమింజేసి భూలోకంబింక అధర్మవాదులకు, బరహింసారతులకు నెలవై చెడుంగదే యని భయమంది, సకల లోకసంచారియైన నారదురావించి, శ్రీహరి మరల భూమి నవతరించు నుపాయంబుగావింపు మనినంత - ఆ యాజ్ఞ తలందాల్చి.

సూత్రధారుడు

అలా చెప్పు ! ఇంకా నారదుడు రాలేదేమా అని చూస్తున్నాను.

శంకరాభరణ రాగము - జంపె తాళము

కథకుడు

వేలుపుల జడధారి వెడలె మినుదారి ॥
మేళవించిన మహతి గాలి తాకుల సరిగ
మాలాపనము సలుప హరి రమారమణయని
వేలుపుల జడదారి వెడలె మినుదారి ॥
పావన గంగాతీర వనవాటికలన్ మునికోటి యజ్ఞ దీ
క్షావిధినున్నచో దరియగా జని "ఓ మునివర్యులార ! మీ
రీ వివిధాధ్వరమ్ముల యజించెద రెవ్వని ; తత్ఫలంబు గౌ
రీవరుడో, రమేశుడొ, విరించియొ, ఇంద్రుడొ ఎవ్వడందెడిన్ ?

తెలుపరే" యనినంత; కశ్యపాత్రిభరద్వాజముఖ్యులగు మౌనులు తమలో గొంతపడి గుజగుజలు వోయి, తుదకు త్రిమూర్తులలో యజ్ఞఫలార్హుడెవ్వడో యెరింగి రమ్మని భృగుమౌనిం బ్రార్థింప అతండు తొలుత సత్యలోకమ్మునకేగి,

ద్విపద

ఏకాంతమున శారదాకాంత గూడి నా
ళీకభవుడున్నచో, రాక యెరిగింప కా
జటి వరుడు నికటమున తటుకుమని నిలువగా,
కుటిల భ్రకుటి మొగము లటు ద్రిప్పుకొనె నలువ

భృగుమౌనియు నీతండు రజోవశుండై, నన్ను మన్నింపడాయె. యజ్ఞఫలార్హుండు కాదగడనియు, నీతనికి భూమియందాలయంబు లేకుండుగాక యనియు నిశ్చయించి,

ద్విపద

భృగుమౌని కైలాస నగమునకు నేగి,
అగజతో నేకాంతమందున్న శివుని
దరికేగ, తరిగానితరి నంతిపురికి
జొరబారిన త్రిదండి నరసి గిరిపుత్రి
నానమై వంచికొనె నానన; మ్మంత
మౌని నీశాను డెంతేని కోపాన
రుసరుస జూచు టారసి నంత తలిసి
ఇసిరొ ! యీతండు తామసుడని యెంచి,

యజ్ఞఫలంబున కితడు పాత్రుండుగాడు, ఈ యీశ్వరునకు శరీరపూజ లేకుండుగాక యని,

ద్విపద

కుతుకమ్ము మీర వికుంఠపురి కరిగి
అతులి తై కాంతమ్మునందు కేశవుడు
నీల నీరదకాంతి నిర్నిద్ర శాంతి
దేలుచు గడలిరాచూలి నెదదాల్చి
కనుమోడ్చి తనదెస కనుగొనకున్న;
గనలుచు మౌని శ్రీకాంతువక్షమును
దనపాదతలమున దన్నగా; శౌరి
వనజాతపత్రలోచనములు విచ్చి

ఆదిత్య సమతేజు నా మౌని గాంచి
పాదాంబుజమ్ముల ప్రణతుడై వ్రాలి
"కటిక నా యెద దాకి కందినదేమొ
జటినాథ మృదుపాద సరసిజం" బనుచు
పాదముల్ కడిగి, తత్పాదతీర్థమ్ము
మోదమున తనశిరమ్మున జల్లుకొనియె
"సెలవిండు మీరు వచ్చినపనియేమొ
తలదాల్చి మీ యాన ధన్యుండ నగుదు"

అని హరి పల్కు టారసి మహాముని లజ్జితుడై "ముకుంద! విశ్వనికరతుంద ! సత్త్వగుణ శాలికి, ఈ భువన ప్రపంచపాలన శుభశీలికిన్ దగు బళా! యిటువంటిది తాల్మి, సైపవేనను, విధింశకరార్చిత! సనాతన ! నిత్య ! నిరంజనా ! హరీ! "

అని హరికళ్యాణ గుణ గానంబుసల్పుచు వీడ్కొని చనినంతట,

ద్విపద

మునినాథ పదఘాతమున సొమ్మసిల్లి
వనజాలయ యెకింతవడి దెప్పిరిల్లి –
అతిధూర్తుడగు మౌని కంజలి యొగ్గి
నతశిరస్కుండైన నాథుని గాంచి,
కనుదోయి భాష్పముల్ గ్రమ్మ నిట్టూర్చి
కినుక పెంపున కేశవున కిట్టులనియె.

లక్ష్మి

దేవరా ! యీ దాసి సేవించుకోకుండానె వెళ్ళిపోయారా అయ్యవారు ? నాది కదా యీ అపచారమంతా. మీ వక్షమందుండే నా కరకుశరీరం కదా పూవువంటి వారి పాదానికి సోకింది. పోయి వేడుకరండి. వారి పాదసంవాహనం చేసి ధన్యనౌతాను.

సూత్రధారుడు

ఓహోహో! ఏమి గడుసుదనం ! అమ్మవారికి ఎంత అభిమానం !

కథకుడు

అనుచు, ఈసుమై బల్కుచు, అంతకంతకు వెక్కసంబైన అవమానక్రోధము నాపలేక మానహీనుండని మాధవునిపొత్తు మనంబున రోసి రమాదేవి ఏమనుచున్నది...

ముఖారిరాగం - జంపెతాళము

చెల్లెబో దేవ ! మీ సేవ ఈనాటితో
చెల్లరే ! దాసి కిక సెలవిందు దయజూచి ॥చెల్లెబో॥

ఒల్ల నీ యవమానభల్ల మెద గాడగా
కొల్లబోయెను సిగ్గు వల్లమాలిన యెగ్గు ॥చెల్లెబో॥

కేశవునిసతి కంబుధీశు కూరిమిసుతకు
వాసియౌనే తుదకు బైసిమాలిన బ్రతుకు ॥చెల్లెబో॥

సూత్రధారుడు

అమ్మవారు గట్టిపట్టేపట్టింది. ఎలా శాంతిస్తుందో మరి ?

కథకుడు

ఖరహర ప్రియరాగం - జంపెతాళము

సిరి క్రోధ వివశయై చింతాభరాత్మయై
పెరిమ విడనాడి ఎడవీడి బలుకంగా
హరియు కన్నుందమ్ములందు మందస్మితము
నెరయగా, నిటుపల్కె నెనరుట్టిపడగా.

కేశవుడు

తరళాక్షి ! యీ ముని విధాతృ పుత్రుడు గాదె
వరపౌత్రుడగు మనకు పరతత్త్వ విదుడు
పాపని దొసంగులను సైపరే తలిదండ్రు
లా పగిది నీ మౌని సైపదగు మనకు.

కథకుడు

హరి యిట్లు పల్కుటయు --
సిరియును కాలి బొటనవ్రేల్
ధరణిన్ రాయుచును, భాష్పధార లురలగా

లక్ష్మి

హరి నారాయణ కేశవ
పరమాత్మ ముకుంద మాధవా గోవిందా !
దేవరవారి యోరిమి కిదే నతిసేతును, మౌని త్రుళ్లరీ
డై వెసదన్నె నాకు నెలవైన యురంబది చిత్తగించి, మీ
భావము సమ్మతించినను, బాపురె ! యీ పెరవాని కాలి తా
కేవము గాదె మానవతి ? కీ మొగమిచ్చక మేల శ్రీహరీ !
మీసేవ యిన్నాళ్ళు చేసినందులకు
దాసురాలికి ఆతతాయి భూసురుని
కాలితాకు లభించె, జాలు పదివేలు
ఏల నాకిక దాల్మి? ఏల మీ బల్మి ?
సిరి భాగ్యవతి యంచు సరివారు మెచ్చ
పరువుగా నిన్నాళ్ళు బ్రతికినదాన
నలుగుర్రిలో ఎట్లు తల ఎత్తుకొందు ?
సెలవిండు నాథ ! యీ చింతాభరమ్ము
అవమానభారము నారిపోవగను
దవుదౌల నెందైన తల దాచికొందు.
తొలిబాముల నే పాపము
సలిపితినో, ఆ యఘమ్ము చల్లారగ నా
తలపున మీ పదయుగ్మము
నిలిపి తపము సలిపికొందు నీరజనయనా !

కథకుడు

అపుడు శ్రీహరి యేమని పల్కుచున్నాడు –

కాంభోజిరాగము - త్రిపుటతాళము

దేవి వల దీ యలుక నీ పదసేవకుల దెస దొసగు గల్గిన .
కావ దగదె దయా విధేయవ కావె సుదతీ ॥దేవి॥
నీవులేని వికుంఠపుర మిది, నీవు విడియని ఎడద నాయది

దీవెలేని గృహమ్ము భాతిని తేజ మెడలున్ ॥దేవి॥
శ్రీనివాసుడనైతి నీ దయ. పూని ప్రోచితి ముజ్జగమ్ములు
వీని కెపు డనపాయినివి నీవేను గదవే ! ॥దేవి॥
కడలిరాయని కేమి చెప్పుదు ? కంజజునకెటు మోము జూపుదు?
పడతి నన్నెడబాసి చనెనని నుడువగలనా ? ॥దేవి॥

అని యెంత ప్రార్థించినను శ్రీదేవి మానక్రోధమ్ము విడువ నేరక ఏమనుచున్నది -

అఠాణరాగము - జంపెతాళము

ఎందున్న నాథ ! యీ యిందిరకు మీ యడుగు
లందె డెందము వియ్యు మందు నిది నిక్కువము
॥ఎందున్న॥

దయయుంచి సెలవిమ్ము దాసి మ్రొక్కులు గొమ్ము
జయమగునుగాక ! నిర్భయము నీకగుగాక ! ॥ఎందున్న॥

కథకుడు

అని సెలవంది, భూనీళాదేవులం జేరబిలిచి

లక్ష్మి

చెల్లియలార ! మీవలన సేగి యొకప్పుడు నేనెరుంగ, నా
వల్ల దొసంగుగల్గిన కృపన్ సయిరింపరె, నన్ను నంపరే !
ఎల్లయు దానయై తిరుగు నెల్లపుడుం బలు రూపు లూని శ్రీ
వల్లభు, డింత యేమరక వర్తిలుడమ్మ ! శుభమ్ము మీ కగున్.

కథకుడు

హరిని వారల కప్పగించి, నిశ్చేష్టుడై తలవాల్చియున్న విభునిదెస కన్నీటితో మరలి కనుంగొనుచు శ్రీదేవి భూలోకమ్మునకు జని, అందు కొల్లాపురమ్మున సకలాభీష్ట దాయినియై బహుకాలమ్ము వసింపుచున్నంత -

సూత్రధారుడు

అయ్యయ్యో! ఎంతపని జరిగిందటేనూ ! లక్ష్మీనారాయణులకే తప్పలేదే ఎడబాటు ! ఆ నారదుడు అడుగుపెట్టగానే అనుకొన్నాను - ఏదో మునుగుతుందని.

ఇందులో నారదుడిదేమున్నదండీ! అంతా ఆ నారాయణమూర్తి లీల తప్పితే, ఆ స్వామి దివ్యచిత్తాన ఎలాఉందో అలా జరక్క తీరదు. తక్కినవారంతా నిమిత్తమాత్రులు.

సూత్రధారుడు

ఈ యాలీమొగుళ్ళ కీచులాట బాగానే ఉంది; కాని లక్ష్మీ అమ్మవారు వెళ్ళిన పిమ్మట స్వామి ఏమి చేసారో ?

కథకుడు

అంతట గోవిందుడు రమాదేవిలేని వైకుంఠంబున నిలువనొల్లక, కానున్న కార్యం బూహించినవాడై, భూనీళలం బిలిచి, లక్ష్మిని వెదకి క్రమ్మర తెత్తుననియు, అందాక మీరు పార్షదులతో వైకుంఠము గనిపెట్టి యుండుండనియు జెప్పి వారల వీడ్కొని చనువాడై,

– ముఖారిరాగము - జంపెతాళము

ఎదమీది యిందిర ఎడబాయుగా కేమి
హృదయ పద్మమునందు ఇందిరాదేవి
పదిలమైలేదె ? నిత్యానపాయిని కాదె ?
ఇది జగన్మంగళాస్పద మౌను గాకేమి ? ॥ఎదమీది॥

అని చింతించి

సావేరిరాగము - జంపెతాళము

ఏకతమ్మున వెడలె శ్రీకాంతు డా వేళ
వైకుంఠమును వీడి వనమాలి దెసమాలి ॥ఏకతమ్మున॥

పులుగు తత్తడి లేక, చిలువ పానుపు లేక
చెలు వెసగు వక్షమున కలిమి చెలి లేక ॥ఏకతమ్మున॥

తొలుపల్కుల బరాబరుల సందడులు లేక
నలుకెలంకుల పార్షదుల హళాహళి లేక ॥ఏకతమ్మున॥

వనజజాండము కుక్షి భరియించు తొలివేల్పు
అణువులో నణువగుచు అఖిలమ్ము తానగును ॥ఏకతమ్మున॥

ఇట్లు భూలోకమ్మునకుం జని, రమాదేవి వెండియు తన చెంతకువచ్చు నుపాయమ్ము చింతించుచు, శేషాచలమ్మునకేగి, అది ఏకాంతప్రదేశమ్మని నిశ్చయించి, అందు వరాహపుష్కరిణికి దక్షిణదిశయందున్న తింత్రిణీవృక్షమ్ము చెంగటనున్న పుట్టలో సూక్ష్మరూపమ్మునం బ్రవేశించి, అజ్ఞాతమ్ముగా బహుకాలమ్ము గడపె నంతట.

సూత్రధారుడు

చూడు బాబూ ! భర్త తనకోసం ఇలా బెంగపెట్టుకుని. అజ్ఞాతంగా పడివుంటే ఆ యిల్లాలు లక్ష్మీఅమ్మవారు చూస్తూ ఊరుకుందా ?

కథకుడు

ఎందుకు ఊరుకుంటుంది ! ఏదో కోపంకొద్దీ బయలుదేరి వచ్చిందే కాని అమ్మవారికి మాత్రం మనసు పీకుతూ ఉండదూ ?

సూత్రధారుడు

బాగా చెప్పేవు నాయనా ! నా ఆయువుకూడా పోసుకు వెయ్యేళ్లు వర్థిల్లు. ఆ బిడ్డకు మనన్సు పీకుతూవున్నా, ఆడవాళ్లకుండే అభిమానం బయటపడనివ్వదులే; ఏమంటావ్ ? ఊఁ. తరువాత కథ కానీ. విందాం.

కథకుడు

అంతట కొల్లాపురీ మహాలక్ష్మి అమ్మవారు శ్రీమన్నారాయణుని ప్రచ్ఛన్నవృత్తి నెరింగి తానొక గొల్లపడుచు వేషమూని బయలుదేరెనట. ఎటువలెనూ -

బిలహరిరాగము - జంపెతాళము

గొల్ల పడుచై తాను కొల్లాపురీ లక్ష్మి
చల్ల గొనరో యమ్మ చల్లో యనుచు వచ్చె ॥గొల్ల॥

దయజిమ్ము కనుదమ్మి కాటుక ముసుంగుతో
మయిజారు కుడియోర పైటచెరంగుతో ॥గొల్ల॥

అలతికప్పున గప్పి తెలి పల్వరుస డాలు
తల దుత్త పై బెట్టి తరపిదూడల పాలు ॥గొల్ల॥

పాపరాసెజ్జపై పాల్కడలి పవళించు
పాపనికి బ్రియమైన పాలు పాపహరాలు
పాలు గొనరో యమ్మ ! పాలో యనుచు వచ్చె
వెన్న గొనరో యయ్య ! వెన్నో యనుచు వచ్చె ॥గొల్ల॥

కథకుడు, ద్విపద

చోళ భూపాలకుం డేలేటి పురమునకు
శ్రీలలన యిటు గొల్ల చేడెయై చనుదేర
కపిలగోవై వచ్చె కమలాసనుడు తాను
త్రిపురాంతకుడు వెల్లక్రే పగుచు తోడురా.

సూత్రధారుడు

ఏమిటీ ! బ్రహ్మదేవుడూ శివుడూకూడా చక్కావచ్చారూ? అవునులే. దేవతలందరిదీ ఒకే పార్టీ.

కథకుడు

ఇట్లు అజహరులు గోవత్సములై చనుదెంచిన సన్నయెరిగి రమాదేవి కన్ను క్రేవల ప్రియమ్ము దొలక వారల గావించి, ఆ యావును, దూడను అమ్మజూపెనట, ఎటువలెను –

పూరీకళ్యాణిరాగము - జంపెతాళము

చోళపుర జనులార ! సుకృతాత్ములార !
అలపాల్రావు నిత్యానందులార ! ॥చోళ॥
నాల్గుచన్నుల ప్రణవనాదాలు ఝుమ్మనగ
పాల్గురియు నీ యావు బహుపుణ్యముల ప్రోవు ॥చోళ॥
నొసట మచ్చున్న ఈ పసిక్రేపు గుడుచుపై
నిసువు లా పాల్రావ విసమే యరిగిపోవు ॥చోళ॥
కొలువుండు నమ్మ ఈ గోవు ముఖమున వాణి
విలసిల్లు నీ కోడె కలగలిసి శర్వాణి ॥చోళ॥
ఈ వత్సతరి రొక్క మిచ్చి కొనరారయ్య
శ్రీవత్సలాంఛనుని సేవించుకొనరయ్య ॥చోళ॥

కథకుడు

అంతట చోళరాజు దేవేరి తన బిడ్డ పాలకోసమై ముచ్చటపడి, అడిగిన రొక్కమిచ్చి ఆ యావును దూడను కొనినంత, రమాదేవియు సంతసించి, ఇంక శేషాచలవాసున కీ యావు పాలొసంగి, ఆకలి దీర్చుంగదా యని యథేచ్ఛం జనియె.

సూత్రధారుడు

ఎంత పుణ్యాత్మురాలయ్యా ఆ రాణి ! చతుర్ముఖుణ్ణి, త్రిలోచనుణ్ణి తన కొట్టంలో కట్టివేసుకొన్నది కదయ్యా !

కథకుడు

అవును. అదృష్టమంటే ఆలా కలిసివచ్చిందే మరి !

సూత్రధారుడు

బాగా చెప్పేవు. చూడు బాబూ ! నీ పేరేమిటో చెప్పేవు కావు.

కథకుడు

ఏడుకొండలవాని, పేరేనండి, వేంకటరమణమూర్తి.

సూత్రధారుడు

నాయనా ! వేంకటరమణమూర్తీ! ఆ రాణి తన బిడ్డకోసమని అవునంత ముచ్చటపడి కొనుక్కుంది కదా ! మరి ఆ పుట్టలో నారాయణమూర్తి పొట్ట ఎలా నిండుతుందంటావు ?

కథకుడు

ఇదిగో ! మనవిచేసున్నా కాదూ, ఇట్లా కపిలగోవు చోళరాజు ఆలమందతో మేతకేగుచు ప్రతిదినమును వేంకటాద్రిపైకెక్కి, స్వామి వసించెడి పుట్టబిలమ్ములో నాల్గుచన్నులు ఏకధారగా జేసి, పాల్గురిసి, గోవిందునకు తుష్టి గూర్చుచున్నంత –

సూత్రధారుడు

బలేవాడవు మూర్తీ నువ్వు ! పాలన్నీ ఆ పుట్టలోనే పోస్తే రాచబిడ్డ పొట్ట ఏంకావాలి ?

కథకుడు

పెద్దలు మీరూ అంతే అన్నారూ ?

జీవకోటులనెల్ల పోషించి పెంచు
ఆదినారాయణుడు తన యావుపాల
నిట్లు పరితుష్టు డగుచుంట ఎరుగలేక
చోళవిభురాణి యపుడు గోపాలు బిలిచి.

గోపాలునితో నేమనుచున్నది -

అవు చూచిన కడుపునిండు నయారె దీని పొదుంగులో లేవు పాలొక చుక్కయేని బలే ! యిదేమిర గొల్లడా ?

గొల్లవాడు

దేవరాన, ఇదేమి వింతయొ తెలియదో దొరసాని ! ఈ యావు పోకడలెల్ల నిక్కము నరసి యెల్లి వచించెదన్, అని పలికి గొల్లండు మరునాడా యావు చర్యలు గనిపట్టియున్నంత-

ఎప్పటట్ల గోవు పుట్టనెక్కి నాల్గుచన్నులున్
కుప్పగూర క్షీరధార కురియుచుంట జూచి, మా
యప్ప ! తెల్లమాయె దీని యాగడమ్ము, నా పయిం
దప్పు వెట్టి ద్రుచ్చుకాన ! తప్పిపోవనేర్తువే ?
ఔనె గోవుకాన ! ద్రుచ్చువై యిదా ? వృథాగ పాల్
కానపాలు చేసి నాకు గండక త్రైరైతి నిన్
కానకున్ బలీయకున్న కాను గొల్లబోయడన్
కాను సుమ్మటంచు చేతి గండ్రగొడ్డ లెయ్యెడన్
బిరాననెత్తి గోవునెత్తి బిట్టు వ్రీలగొట్టబో
కరీంద్ర రక్షకుండు గోవు గావ పుట్టనుండి "మా
నరా, దురాత్మ" యంచు వ్రేటు నాటకుండ అడ్డురాన్
హరీ హరీ ! తదుత్తమాంగ మగ్గమయ్యె వ్రేటుకున్.
పరశుధార హరిశిరస్సు బిక్కుమనుచు వ్రీల, నం
బరము నంట రుధిరధార పర్వులెత్తె బుస్సునన్
చరమదిశను నెత్రుటేర్ల సవితృడంత మునిగిపోన్
ధరను ద్రెళ్ళిపడియె గొల్ల దానవారి ముందటన్.

సూత్రధారుడు

అయితే, రమణమూర్తీ ! ఈ మేళతాళాలసందడిలో నాకు తెలిసింది కాదు. ఏమయిందంటావు? నారాయణమూర్తి శిరస్సేనా పగిలింది ?

కథకుడు

అవునండి. శిరస్సు పగిలి ఏడుతాళ్లెత్తున రక్తం చిమ్మింది. గొల్లవాడు అదలిపోయి ప్రాణాలు వదిలాడు.

సూత్రధారుడు

హరి హరీ ! ఎంతపని జరిగిందంటేనూ ! మరి ఆ గోవుమాట ?

కథకుడు

ఆ గోవు అంబేయని అడలుతూ, మట్ట ఎగబట్టి, ఒక్క పరుగున చోళరాజు సన్నిధిలో పోయి పడింది.

సూత్రధారుడు

పాపం ! దాని బాధంతా నారాయణమూర్తికోసమే కాని తనకోసం కాదు సుమా.

కథకుడు

బాగా సెలవిచ్చారు. అది బ్రహ్మదేవుడే కాదటండీ. అంతట చోళరాజు 'గోవు ఒంటరిగా ఇలా అడలుకొంటూ వచ్చిందెందువల్లా? గోపాలుడేమైనాడా? అని ఆలోచిస్తూ ఉంటే ఆ గోవు కన్నీరుకారుస్తూ మళ్ళా వేంకటాచలం ముఖం పట్టినంత చోళరాజు కేమీ పాలుపోక సపరివారంగా ఆవువెంట తానూ బయలుదేరినవాడై-

సూత్రధారుడు

సరాసరి పుట్టదగ్గరికే వచ్చింది కాబోలు, గోవు -

కథకుడు

రాజు ఆ పుట్టను, అక్కడ మడుగులుగట్టిన రక్తాన్ని, చెంతనే చచ్చిపడిఉన్న గొల్లణ్ణి చూచి, ఏమిటీవింత అని విచారిస్తూఉండగా, శ్రీమన్నారాయణమూర్తి -

చతుర్బాహువుల శంఖచక్ర ముఖసాధనములు ధరియించి క్షితిపతిముందట రక్తసిక్తుడయి కేశవదేవుడు నిలిచి.

ఏమనుచున్నారు -

అఠాణరాగము - జంపెతాళము

ఔనోయి ! చోళనృప ! అమితగర్వాటోప !
మౌనులై యిటనున్న మామీదన ప్రతాప ? ॥ఔనోయి॥

గతిలేక ఒరుల సంగతి బోక ఇటు లేక
గతి పుట్టలోనున్న వెతకి చంపుదువన్న ? ॥ఔనోయి॥

గోవధము వారింపబోనున్న నా తల వైవ
గా వచ్చునోటు ! పెను గండ్రగొడ్డలివ్రేటు ? ॥ఔనోయి॥

నరుడవా నీవు దానవు డవుదువే గాని
తిరగు మింక పిశాచదేహమును బూని ॥ఔనోయి॥

ఇట్లు శపించినంతట చోళరాజేమనుచున్నాడు -

నిరపరాధిని దేవ నాయెడ నేరమించుక లేదు, నీ
విరవుగా నిట నున్న వైనము నెరుగ కీతడు చెల్లరే !
పరశువెత్తిన దాని కింతటి పాపకర్మము కూడె నో
హరి ! మురారి ! కృపాకరా ! శరణంటి దాసుని గానవే!

కథకుడు

అనుచు చరణమ్ములపయింబడి వేడికొను భూమిపాలుని పయిం జాలిగొని శ్రీహరి ఏమని పల్కుచున్నారు -

కేశవుడు

చుట్టుకోవలెనా ? నా పలుకు తిరుగనేరదు. నేనేమి సేతు ? నీవు నిరపరాధివి వవుదువు కనుక చిరకాలం ఇట్లు పిశాచరూపంతో ఉండి, నేను ఆకాశరాజు కూతును చెట్టపట్టినప్పుడు నా శిరస్సున మకుటమై నిలువగలవు. ప్రతి శుక్రవారం ఆ కిరీటం అరుగడియలు నేను ధరించి ఆనందబాష్పములు వహింతును. దానిచే నీకు సుఖమగుగాక.

సూత్రధారుడు

పరిజనం చేసే పాపంలో యజమానికూడా పాలు పంచుకోవటం ఇదే కాబోలు.

కథకుడు

పిమ్మట శ్రీనివాసుండు తలపుండు మానుటకై జిల్లేడుపాలకోసం పత్తికోసం ఆ కొండపై తిరుగుచుండ ఒకనాడు.

వృషభదానవేంద్రు వెన్నంటి యేగిన
భూవరాహపతియు బోరిలోన
వాని నుక్కడంచి, వసుధాసమేతుడై
చేరవచ్చె వృషభశిఖరి కపుడు.

సూత్రధారుడు

వృషభాసురుణ్ణి చంపటంవల్ల వరాహగిరికే వృషభాద్రి అని పేరు వచ్చింది, అంతేగా? ఆ స్వామి తమ నెలవుకే వచ్చారు.

కథకుడు

అంతే. ఇట్లేతెంచి ఎప్పటియట్ల గిరి సానుదేశమ్ముల విహరించుచుండి, అందొకచో హరిం గాంచి, ఈతడెవ్వడో క్రొత్త దనుజుండని యెంచి, "ఓరీ ! ఎవ్వండవు, నా మెట్టపై కాలు పెట్టితి" వని ఘుర్ఘురింప హరియు వరాహదేవున కెదుటపడ నోడి, ఒక పొదలో దాగియున్నంత.

సూత్రధారుడు

అవునవును. కానికాలంలో అయినవాళ్ల ఎదుటపడటం కష్టమే.

కథకుడు

భూవరాహపతి మోరయెత్తి మునికోర జీర దరిజేర
చేవయుడిగి హరి శిరము వాంచి అట చింతనుండ పొడగాంచి
నిదానించి చూచి, హరిగా నెరింగి నొచ్చుకొనుచు, నెయ్యమ్మున
ఏమనుచున్నాడు-

వైకుంఠవాసా ! ఈ గూఢవర్తనమేల ? ఇంతటి దైన్యమునకు గతంబేమి ?

కథకుడు

అని యడిగిన హరి నిజవృత్తాంతంబెల్ల విన్పించి ఏమనుచున్నారు -

పున్నాగవరాళిరాగము - ఖండగతి

ఇల్లువాకిలి లేక ఇల్లాలికిం గాక
అల్లాడుచున్న నన్నాదరింపగదన్న ! ॥ఇల్లు॥
తలదాచుకొందు, నీ దండనే పడియుందు
నెలవిమ్ము, నాకింత, తొలగుదా కీ వంత ॥ఇల్లు॥

కథకుడు

అంతట భూవరాహస్వామి ఏమనుచున్నారు -

జంఝూటిరాగము - ఖండగతి

సిరిగలాడవు నీవు పరువు గలవాడ వో
హరి ! నీ పొరుగు పేద కగును కాదా బరువు ॥సిరిగలా॥
పరియాచకము గాక విరజయా యీ కొలను
అరుదైన వైకుంఠపురమొ గిరికందరము ॥సిరగలా॥
వెలయిచ్చి కైకొనవె ఇల నీవలసినంత
వలదయా మొగమాట నిలువదగు నీయంత ॥సిరిగలా॥

సూత్రధారుడు

గట్టివాడే నయ్యోయి. భూవరాహస్వామి ! పద్మనాభయ్య పప్పులుడకనిచ్చేట్లు లేదు.

కథకుడు

గొప్పవాళ్ళ పొరుగు ముప్పుగాదటండీ ! అంతట శ్రీహరి యేమనుచున్నాడు -

కేశవుడు

వలదు వరాహదేవ ! పెరవాడనె నీ కిటులాడ? సర్వముం
గలిగియు లేనివాడనయిగా నిను వేడెద; నీయధీన మీ
యిల సకలమ్ము. నాకు నొకయింత యొసంగ కొరంతరాదయా !
బలియుడవైన నీ పొరుగు భద్రము నాకని చేయి సాచితిన్

సామరాగము - ఆదితాళము

ఈ యుపకారము చేయగదవయా
ఈ యగచాట్లెపు డిటు లుండవయా ॥ఈ యుప॥

కలిపచ్చినపై కలుగు సకల మీ
మలపై విడియంగలదు వికుంఠమె ॥ఈ యుప॥

అపుడు నరులను నీ కొండ కాకర్షించి, ముందుగా నీకు పంచామృతస్నానం, నిత్యనైవేద్యం కల్పిస్తాను. నీ పుష్కరిణిలోనే ముందుగా అందరు సాన్నంచేస్తారు.

సూత్రధారుడు

అవునవును. కలిమి కావాలంటే ఎవరికైనా కలికాలమే రావాలి.

కథకుడు

భూవరాహస్వామి ప్రసన్నుండై, హరికి నూరడుగులమేర కొలిచియిచ్చి, తత్పరిచర్యకై వకుళమాలిక అనే భక్తురాలిని నియమించినంతట.

సూత్రధారుడు

అవును. హరి యేమిటి, కిరి యేమిటి, వారూ వారూ ఒకటే. కనుక చివరకు రాజీపడ్డారు. బాగానేవుంది కాని, ఈ వకుళమాలిక ఎవరు బాబూ ?

కథకుడు

పూర్వం యశోదాదేవి కృష్ణభగవానుణ్ణి పెంచింది కదండీ కొంతకాలం ! ఆ మమకారం తీరక హరి పరిచర్యకై కనిపెట్టుకొనిఉండి, ఈ రూపంతో చక్కావచ్చింది. ఆ నాడంటే ఆ తల్లిని నానాఅగచాట్లు పెట్టాడుగాని ఇప్పుడేముంది పాపం. తప్పిపోయిన కుర్రాడిలా తిరుగుతున్నాడాయె. పైగా తలమీద పెద్దపుండాయెను.

ఆనాడు వ్రేపల్లెలో లీలాబాలు
డైన కృష్ణమ్మతో నా యశోద

వేగలేదాయె. నేడీ గుట్టలంబడి
గతిమాలి యిట్లు ప్రాకృతినివోలె
తిరిగెడి హరి చేరదీసి, నెయ్యమ్మార
తలపుందు గడిగి, మందులును మాకు
లిడి, పుట్టతేనియ వడిచి శ్యామాకాన్న
మున గల్పి తిన్పించు బుజ్జగించి.
అనుదిన మ్మోలలార్చు, నాయన్ను శ్రీని
వాస ! రావోయి యంచు నా వకుళమాల
పెరిమె మీరగ తలదువ్వి, విరుల క్రువ్వి
పెండికొడుకట్లు గోముగా పెంచుకొనియె.

సూత్రధారుడు

ఆహాహా ! ఏ నాటి అనుబంధాలండీ యివి !

కథకుడు

మీ కింకోమాట చెప్పమరిచాను. ఇన్నాళ్ళు హరి ఉంటూ వచ్చిన ఆ పుట్ట వున్నదే అది కౌసల్యాదేవకీదేవుల గర్భవాసం సుమండీ ! ఆ పుట్టపై నీడలారే చింతచెట్టే దశరథవసుదేవుల చల్లనిబాహుబంధం. మీరు విన్నారో, లేదో ?

కావచ్చు. శ్రీహరిదంతా చిత్రచరిత్ర. ఇంతకు మనకథలోకి రండి. వకుళమాలిక పోషణతో శ్రీనివాసమూర్తి పుంజుకొన్న తరువాత ఏమయింది ?

కథకుడు

స్వామివారిలా కోలుకునేలోపల అచట తొండమండలంలో నారాయణవనం పాలించే ఆకాశరాజు ఇంట్లో లక్ష్మీఅమ్మవారు అవతరించారు.

సూత్రధారుడు

బ్రై. ఎంత గంతువేసేవంటేనూ ! ఆకాశరాజేమిటి, కొల్లాపురంలో ఉండే లక్ష్మీదేవి ఆయనింట్లో అవతరించటమేమిటి ! కథంతా కొత్తపుంత పట్టిస్తున్నావు.

కథకుడు

తమరు పెద్దలు. ఇందులో కొత్తయేమున్నదండి ? నారాయణమూర్తి భూమిపై అవతరించినపుడల్లా లక్ష్మిఅమ్మవారు అవతరిస్తూ ఉంటుంది కదండీ. ఆనాడు జనకమహారాజింట్లో, కుండినరాజింట్లో పుట్టినట్లే ఈనాడు

సూత్రధారుడు

అయితే ఈ ఆకాశరాజెవరు ?

కథకుడు

పూర్వం కాళహస్తిలో మాధవుడనే బ్రాహ్మణుడుండేవాడు. అతడొక మాతంగకన్యను పెండ్లాడి కులభ్రష్టుడై తుదకీ వెంకటాద్రిని దర్శించి పాపరహితుడైనాడు. అతడే సుధర్ముడనే రాజుకు ఆకాశరాజనే పేర జన్మించాడు.

ఆకాశరాజనే పేరు బాగుంది సుమా. అమ్మవారు పూర్వం సముద్రిడికి, భూమికి పుట్టింది. ఇప్పుడాకాశానికే పుట్టింది.

కథకుడు

ఆకాశరాజు కామె దొరికిందేకాని పుట్టలేదు సుమండీ. ఆ తల్లి అయోనిజ కాదటండీ!

సూత్రధారుడు

ఎట్లా. ఎట్లా ! దొరికిందీ !

కథకుడు

మరే

ఆ నరపాలకుం డనపత్యు డగుచు
పూనెను కావింప పుత్రకామేష్టి
జన్నమ్ముకై భూమి దున్నుచుండగను
పున్నెమ్ముపంటయై పొడమె నొకకన్నె
ఆ కన్నియం గాంచి అకాశరాజు

అకాశమంటె హర్షాతిరేకమున
పద్మమం దుదయించి పద్మాయతాక్షి
పద్మావతి సమాఖ్య పడసి వర్ధిల్లె.

పిమ్మట ఆ రాజుకు వసుధానుడనే కొడుకు పుట్టేడు.

సూత్రధారుడు

ఒకటేమిటి, లక్ష్మీ అమ్మవారే ఇంటికి నడచివస్తే లోపమేముంటుంది ?

కథకుడు

లలితగాత్రము నేత్రజితశతపత్ర మాచెలి...

సూత్రధారుడు

ఆగు ఆగు. పద్మావతీదేవిని వర్ణిస్తున్నావా ఏమిటి కొంపతీసి ! సాక్షాత్తు లక్ష్మీదేవి అన్నావు చాలదటయ్యా, కథలోకి రా !

కథకుడు

చిత్తం. శ్రీనివాసమూర్తి ఒక్క దివసమ్మున వేటకై బయలుదేరెనట. ఎటువలెను-

దాసానిపూవన్నె తళుకు పుట్టము కుచ్చె
లిరవొంద వెనుకకు విరిచికట్టి
గల్లుగల్లురనెడి గజ్జెలతోడి నీలి చ
ల్లడ మూని, వెండిబిళ్లల హొరంగు
మొలనూలులోన పచ్చల పిడిబాకు గీ
లించి, ఊదావన్నె కంచుకమ్ము
తాలిచి, తలచుట్టు నీలికోక ధరించి
నెమలియీక తురాయి నీటుగులుక

దంతపుం గుండలమ్ములు. దండకడెము
నొసట కస్తూరితిలక మింపెసగ, నిలివె
డెత్తు భల్లమ్ము చేబూని, గిత్తకనుల
శ్రీనివాసుడు బోయవేసాన వెడలె.

హమప్రియ రాగము - ఖండగతి

హాగివెడలె వేటకై తురగమెక్కి సవారి
శరచాపములు దాల్చి గిరులచరియల దారి ॥హరి॥
గిరిసానువుల తురగ ఖుర హతుల తకతకల
మురజములు మ్రోగ ధాతురజమ్ము రేగగా ॥హరి॥
తూపుతూపునను ఘాతుకమృగమ్ములు కూల
చాపటాంకృతి బెదరి చదల పులుగులు తేల ॥హరి॥

ఇట్లొక అడవియేనుగు వెంటదగిలి యేగి, నారాయణవన పురోపకంఠమ్మున, పద్మావతీ దేవి తన చెలికత్తెలతో విహరించు ఉపవనమ్ముచెంత ఆ మదపుటేనుగు శ్రీనివాసాభిముఖమ్ముగా మరలి, తొండమెత్తి నమస్కరించి అంతర్థానము చెందుటయు,

సూత్రధారుడు

అవును. స్వామివారిని అమ్మవారిచెంత చేర్చింది. మాయమయింది. బాగుందయ్యా బాగుంది. తరువాత ?

కథకుడు

పద్మావతీదేవి చెలికత్తెలు అట్లు మటుమాయమైన ఏనుగును దానికై దిక్కులు చూచుచున్న వేటకానిం గాంచి, ఏమనుచున్నారు -

మోహనరాగము - ఖండగతి

కంటివా అపురూప మిదియు
ఎక్కడివాడొ ఈ చక్కనివాడు
నీలమేఘముడాలు నేలెడి మేను
క్రాలుగన్నులును సింగమువంటి కౌను ॥అక్కరో॥
అనరాదుగాని మాయాకిటిం దగిలి
వెనువెంట వచ్చిన విభ్వచ్చుడేమొ. ॥అక్కరో॥

కథకుడు

అంతట పద్మావతీదేవి వెడంద కనుదోయి విచ్చి చూచుచు ఏమనుచున్నది -

అఠాణరాగము - ఖండగతి

బోయవేసకాడు, పెనుమాయదారి వీడు ఈ
చాయ కేలవచ్చె, వింతాయె నాలిమ్రుచ్చు ॥బోయ॥
కన్నెలాడుచోట, మనమున్న విరుల తోట తా
వన్నె వేసమూని సనసన్న రాబనేమి ? ॥బోయ॥

కథకుడు

అనుటయు నా చెలులు శ్రీనివాసునితో నేమనుచున్నారు -

హుసేని - మిశ్రగతి

వింతమానిసి వగుదువోయీ యెంతకైనా తగుదువోయీ
అంతిపురి చెలులున్న తోటల పొంతనా వేటా ? ॥వింత॥

శ్రీనివాసుడు

వలదు బొమముడి వాడి చూపులు తెలియ కేతెంచితి లతాంగీ
తెలుపు డిది నందనమొ అచ్చర తెరవలో మీరు ॥వలదు॥

చెలి

పురము నారాయణవనమ్మిది భూపు డాకాశావనీశుడు -

శ్రీనివాసుడు

సరి సరే, ఈసరసిజేక్షణ నరవరుని తనయ ॥సరిసరే॥

చెలి

మేలుబళి ! నేర్చితివి మాటలు మేలమేలా నీకు మాతో
చాలు వచ్చినత్రోవ బొమ్మిక జాణతనమేలా ? ॥వింత॥

సూత్రధారుడు

చెలికత్తెలు గట్టివాళ్లేనయ్యోయి ! మాట చొరనిచ్చేట్లు లేరు.

కథకుడు

శ్రీనివాసమూర్తేనా తక్కువవాడు? అంతవరకు తాను చేయాని నిలిచిన చెట్టుకొమ్మను కొంచెం ఊగించి, పద్మావతీదేవిమీద పూలజల్లు కురిపిస్తూ, అంటున్నాడు కదా-

సౌరాష్ట్రరాగము - మిశ్రగతి

జలజపత్ర విశాలలోచన! చాలబడలితి వేటకతమున
పలుకు తేనియలొలికి నా దగ తొలగత్రోయగదే ॥జలజ॥

సూత్రధారుడు

అఁ అఁ ! తలిదండ్రుల చాటు పిల్లను ఎంత మాటన్నాడూ.

కథకుడు

అపుడు చెలికత్తెలన్నారు కదా -

ఎంతసాహస, మెవ్వడవు నీ, వేది నీకుల, మేది గోత్రము
ఇంతకును ఊరేది, పేరేది, ఇంత యాగడమా ? ॥ఎంత॥

శ్రీనివాసుడు

కలువరాయని కొలము దేవకిగన్నవాడ వసిష్ఠగోత్రుడ
తెలియవో వసుదేవతనయుని హలధరానుజుని ॥జలజ॥

చెలి

ఎట్టెటూ ! కలరొకో చుట్టపక్కాల్ నీకు ?

బావ లగుదురు నాకు పాండుసుతులు.

చెలి

ఔనా ! బలారె ! నీ మేనెల్ల నలుపేమి ?

శ్రీనివాసుడు

జననమ్ము కృష్ణపక్షాన నాకు.

చెలి

అయెబో, ఏటికీ బోయవేసము ?

శ్రీనివాసుడు

రాచబాలిక వలవేసి పట్టనెంచి,

చెలి

ఎంతకు లేవు ! నీవేలు రాజ్య మదేడ ?

చెల్లు నా యేల్బడి ఎల్లదెసల.

సూత్రధారుడు

భేష. మాటకు మాట బాగానె అందించాడుగాని పద్మావతీదేవి ఇంతకు ఏమన్నదో.

కథకుడు

పద్మావతీదేవి చెలులతో ఏమనుచున్నది.

పద్మావతీదేవి

ఏలనే మీకు వీనితో మేలమాట ?
కంచివరదుండు లేడా, రంగపతి లేడా
వేంకటాద్రీశ్వరుడు లేడా, వెఱ్ఱిగాక
ఎరిగెరిగి తండ్రి నను బోయ కిచ్చునటవె ?

సూత్రధారుడు

ఊఁహూ. అంతవరకు దిగింది కథ ?

కథకుడు

వద్మావతి ఇట్లు వల్కి. పెదవెఱగమ్మగుటయు, చెలికత్తెలు ఏమని మేలమాడుచున్నారు.

ఆనంద భైరవి రాగము - మిశ్రగతి

ఇంత మేటియు, నింత పోటరి, ఇంత నల్లనిమేని సొబగుం
డెంత వెదకిన దొరకడే అల కంతు డితడు జయంతుడే

॥ఇంతమేటియు॥

శ్రీనివాసుడు

కాంతలారా, తొల్లకోల్పడి క్రమ్మరం గనుగొంటి, నీ
యింతికై తపముంటి నేడు ఫలించె మిన్నుల నంటితిన్

॥కాంతలారా॥

కథకుడు

అనుచు వెనుదీయక, మేరమీరి దగ్గరివచ్చుట యారసి, బాలికామణులాతని నొక్కపెట్టున కిలకిలనవ్వుచు రాల రువ్వుటయు, అశ్వరాజమ్ము మడిసినంతట, శ్రీనివాసుండును క్షతగాత్రుండై, తూలిపడుచు చేతిభలమ్ము నూదికొనుచు అల్లనల్లన పర్వతాగ్రమ్ము చేరి, దుస్తరవ్యథాకలితుండై అన్నపానమ్ము లుడిగియున్నంత.

సూత్రధారుడు

అవును. కుడిచి కూర్చోక, తనకెందుకు చెప్పు రాచబిడ్డతో సరసాలు ?

కథకుడు

అపుడు వకుళమాలిక చేరనరిగి,

కమాస్‌రాగము - జంపెతాళము

ఏలరాయన్న నీకిట్టి పాటు ఘటిల్లె
కూళలెవ్వరు నిన్ను రాల రువ్విరిరా ? ॥ఏలరా॥
పువువంటి నీమేను పుండ్లుగా గారింప
నెవరికి చేయాడె నేమి సేతునురా ॥ఏలరా॥
గతిమాలి ఇటుల నొక్కరి జోలికిం బోక
బ్రతుకగా దైవ మోర్వకపోయెగా కొడుక॥ ॥ఏలరా॥
విందుగా నా కనులముందు తిరిగే కూన
ఎందుకేగితి వేట కీ పాటుకొరకేన ? ॥ఏలరా॥

అని శ్రీనివాసుని యొడలెల్ల నిమిరి, సేదదీర్చి నివ్వరియన్నము పాలలోమెదిపి తినిపింపబోవ, అతండు తినక శూన్యవిలోకనంబుల దిలకించుచు నిట్టూర్చుచుండ, ఆ యవ్వ పెక్కుభంగుల నూరార్చుచు నేమనుచున్నది -

వకుళమాలిక

నాయన్నవుగా ! నీ మనసువిప్పి చెప్పగదోయి కన్నయా ! ఇంత నివ్వెరపాటు నీ కేలనయ్యా? కానలో బీతుగొంటివో, బూతం సోకిందో! కూడునీళ్లుమాని, ఈ నిర్భాగ్యురాలిని హింసింపకోయీ! నీ మనసులో ఏమైన తలచితివో, ఎవరినైన వలచితివో, ఏమరుపాటు మాని, ఇదిగో నా చెవిలో చెప్పరన్నా, నా కన్నవుగా.

కథకుడు

అనుచు బుజ్జగింప ఎట్టకేలకాతండు నడచిన వృత్తాంతమెల్ల వినిపించి, ఏమనుచున్నాడు-

ఆ పద్మావతిని చెట్టపట్టనిచో నేను బ్రతుకనవ్వా. దాని నెట్లు కూరుస్తావో నీదే భారం.

సైంధవిరాగము - చాపుతాళము

ఏమని చెప్పుదునే

ఆ భామ చక్కదన మేమని చెప్పుదునే
వామలోచన సుధామయవీక్షలు
కామకోటి జనకము లతిలోకము లేమని చెప్పుదునే ॥ఏమని॥
సుదతి లేనగవు సొలపున విరజా
నది వెలిదమ్ములు కదలు పదిపదులు ॥ఏమని॥

అయ్యో, కన్నయ్యా ! ఎంత కోరిక కోరితివోయీ ! రాచకూతురుపై బాళి నీకేల పుట్టిందిరా తండ్రీ ! ఇల్లా, వాకిలా ? నిరుపేదలం. మనమేడ. ఆ తల్లి ఏడ! ఆ తల్లి నెట్లు తెత్తును ! ఏమి సేతును ?

శ్రీనివాసుడు

అవ్వా, ఎందుకధైర్యపడతావు. నీకో రహస్యం చెప్పేను వినుకో.

ఆ తరలాక్షి కంటబడి నప్పుడె అంబుధి దాటినట్లు, దు
ర్జాతుల దైత్యులం దునిమి సాధ్విని నేగయి కొన్నయట్లు, క
న్యాతిలకమ్ము నగ్నిశిఖలందు పరీక్ష యొనర్చినట్లు, నా
కైతపియించి కన్నెయిటు లాయితమైనటు లాయె నెమ్మదిన్

సూత్రధారుడు

ఏమయ్యోయి ! మీ శ్రీనివాసమూర్తికి బొత్తిగా మతిపోయినట్లుందే? సముద్రం దాటడమేమిటి? కన్యను అగ్నిపరీక్ష చేయడమేమిటి? ఆ కన్య తనకోసం పుట్టడమేమటి?

కథకుడు

అవునవును. మీరాక్షేపిస్తారనుకుంటూనే వున్నా నేను. ఆ తల్లి లక్ష్మీఅమ్మవారే అనుకున్నా గాని ఈ దేవరహస్యం నాకుమాత్రం ఏం తెలుసు? ఆనాడు రావణాసురుడు సీతమ్మవారినెత్తుకపోవడానికి వచ్చినపుడు, అగ్నిదేవుడు సీతమ్మవారిని తనలో దాచుకొని, వేదవతి అనే కన్యను రావణుని కప్పగించాడు. రావణుడు సీతమ్మనే ఎత్తుకుపోయాననుకున్నాడు. శ్రీరాములవారు రావణసంహారంచేసి, విడిపించిందా వేదవతినే. ఆ కన్యనే అగ్నిపరీక్ష చేయబోతే అపుడు సీతాదేవి వచ్చి యథార్థం మనవిచేసి, వేదవతిని భార్యగా గ్రహించవలసిందని వేడుకొంది.

శ్రీరాముచంద్రులవారన్నారు కదా! నేను ఏకపత్నీవ్రతుణ్ణి. ఈ జన్మలో ఆమెను గ్రహించలేను, నేను వేంకటాద్రిపై వెలసి యీమెను చెట్టపట్టుతామన్నారు. ఆవిడే యీ పద్మావతి. ఇదండీ కథ.

సూత్రధారుడు

ఏమో అనుకొన్నాను. నువ్వు గట్టివాడవే సుమా ! ఎక్కడికక్కడికేదో ముడిపెట్టుతూనే ఉన్నావు. సరే కానీ.

కథకుడు

శ్రీనివాసుడీరహస్య మెరింగించినంత వకుళమాలిక వైష్ణవదాసి వేషమూని నారాయణవనమ్మున కరిగె. నంత శ్రీనివాసుండు శిరసున గద్దెబుట్టతో, కరమున టింగుబుర్రతో, చంకను బుడుతని దాల్చి, ఎరుకతయై బయలుదేరెనట –

సూత్రధారుడు

మహానుభావుడాయన ఒకటికాదు పదివేషాలు వేస్తాడు.

కథకుడు

అచట నారాయణవనమ్మున పద్మావతీకన్య ఆరామమ్మున శ్రీనివాసుని కాంచివచ్చినది మొదలుగా, విరాళిగొని, కన్యాంతఃపురమ్మున పూలసెజ్జ బొరలుచు తనలో దా నేమని విలపించుచున్నది.

పూవులతోట కేమిటికి బోయితి; పోయినదాన నచ్చటం
దీవ యుయేల లెక్కి సుదతీమణులంగవగూడి యూగితిన్,

పూవులదూపువేల్పు వలె బోయయతండట కేలరావలెన్,
తీవరకత్తెనై అతని తేజిని రాల్గొని ఏల రువ్వితిన్ ?

కేదారగౌళరాగము - మిశ్రగతి

ఆ యలరు విలుకాడొ అతని చెలికాడొ
బోయవలె వచ్చి కొనిపోయెనే నా మనను ॥ఆ యలరు॥
మాయగా, నునులజ్జపాయగా, వెడ కినుక
పూని పూవులరువ్వు వాని రువ్వితి రాల ॥ఆ యలరు॥

పట్టుకొనగాబోయి పట్టుపడినట్లాయె
అయ్యయో ఈ గుట్టు అన్యులెరిగిన రట్టు ॥ఆ యలరు॥
అకట రాచకొలమ్ము, ఆమీద కన్యాత్వ
మెకసక్కెములకు పాలౌనేమొ నా బ్రతుకు ? ॥ ఆ యలరు॥

కథకుడు

అనుచు కన్నీరుమున్నీరుగా, అన్నపానములుడిగి, కన్నవారిమోము గననొల్లక, నెచ్చెలులకు మారుపలుకక, తనలో దానులుకుచున్న కన్నియం గాంచి, నమ్మిన నెచ్చెలులు తమలో దామెచ్చరించుకొని దరియజేరి ఏమనుచున్నారు -

చెలికత్తెలు

1. అమ్మచెల్లా ! ఇవి భూతచేష్టలేనే.
2. ఔనే. ఈ సోకు పూలతోటలోదేనే.
3. తాళరే. ఇది మగభూతంవలె ఉంది.
4. దీనికి శాంతి కంతుపూజలేనే.

కథకుడు

అని మేలమాడు నెచ్చెలుల పద్మావతీకన్య కసరికొట్టుచు కీల్గంటున దురిమిన పూలచెండ్ల విసరికొట్టుచుండ చెలులు -

జంఝూటిరాగము - త్రిశ్రగతి

ఉన్న మాటయన్న ఇంత ఉలు కిదేలనే
కన్నె వయసు వలపు దాచుకొన్న దాగునే ॥ఉన్న॥

పాలవంటి కులము, జున్నుబాల ప్రాయమా
ఏల మనసు నమ్ముకొంటి వే ముపాయమా ॥ఉన్న॥

ఇంతవలపు ఇంత సిగ్గు నెందు జూడమూ
సుంత అతనిపేరీ చెవిచెంత నూదుమూ ॥ఉన్న॥

కథకుడు

అనుచు పలుగతుల మేలమాడుచుండ నంతకంత కగ్గలంబైన విరాళిందాళజాలక పద్మావతి అలకమాని పలవంతపాలై నిలుపోపలేక -

పద్మావతీదేవి

నాటకురంజిరాగము - మిశ్రచాపు

తాళనే మేలము లేలనే
ఓ చెలులార చాలనే తాళజాలనే
తాళనే ఈ మందెమేలము చాలునే, పువుదోట కాతం
దేల వచ్చెనె, నా మనోధన మేల మ్రుచ్చిలిపోయె నయయో
॥తాళనే॥

ఏమి తలచిన వాని తలపే ఏమి చూచిన వానిరూపే
రామలారా ! ఇందరుండియు కామితము నీడేర్పరిది నా
నోము ఫలమొ, మరేమి పాపమొ ॥తాళనే॥

సూత్రధారుడు

పాపం! వట్టి కసుగాయ. ఈ కన్నెవలపు ఎట్లా కడతేరుతుందయ్యా మూర్తీ ?

కథకుడు

మీరుకూడా బెంగ పెట్టుకోకండి మరి, స్వామి బయలుదేరారు కారూ, ఎరుకత వేషంతో,

ఎరుకత - ఎరుకల కాంభోజిరాగము

ఎరుకడగరో యమ్మ ఎరుకా
గరితలారా మంచి యెరుకా
తలపు తలుపులు తెరచి
తెలియజెప్పే ఎరుక ॥ఎరుకడగ॥

తెరల మరుగున దాగు ఎరుక
మరపు మడతల దోగు ఎరుక
ఎరుకజెప్పేనమ్మ ఎరుక
ఎరుకడగరోయమ్మ యెరుక
మా మంచి ఎరుక ఎరుక చెప్పేనమ్మ
ఎరుకా, ఎరుకో, ఎరుకా

చెలి

ఎరుకవ్వా. ఇలా వచ్చేవా ? మా రాణి పిలిచీని.

ఎరుకత

ఎరుకడగతవ తల్లీ ఎరుక ? ఎరుక చెప్పేగాని నా బుడతడికింత బువ్వెడతవ అవ్వా.

చెలి

పెట్టేగాని నీదేవూరవ్వా ?

ఎరుకత

కొండమీద గోవిందుడుండే రేపల్లె తల్లి. రేపల్లంటే రేపల్లెకాదు ఎరుకపల్లే తల్లీ. బుడతడికింత బువ్వెట్టు తల్లీ.

చెలి

గడప మెట్టేవో లేదో బువ్వ బువ్వంటావు, లోనికి రాగదమ్మా ! మా దొరసాని పిలిచీని.

కథకుడు

ఇట్లా ఎరుకత ధారుణీదేవి చెంగటి కేతెంచి ఏమనుచున్నది.

ఎరుకత

అవ్వోయవ్వ ! పెద్ద దొరసాని ! ఎరక చెప్పే నెరక ! ఎరకడగవే యవ్వ ! తలచిన తలపు చెప్పేను. మరచిన మాట చెప్పేను. తబ్బిబ్బు కాదు. తాటోటు కాదు. తారకాణ చేసేను.

కథకుడు

అంత ధారుణీదేవి పైడిచేటలో ఆణిముత్యాలు పోయించి, ఎరుకత ముంగల నిడి, గద్దియ చేయంటి ముమ్మారు మ్రొక్కి ' నా తలపు తెలుపవే అవ్వా' అనినంత ఎరుకత తన చేతిలోని కోల రాణిచేతి కందించి -

ఎరుకత

ఏడుకొండలమీద యెలసిన సామి
కంచి వరదరాజ, గరుడాచలయ్య
సిమ్మాద్రి అప్పన్న శ్రీశైలవాస
యాదగిరి నరసిమ్మ ఆదిలచ్చుమ్మ
కనకదురగమతల్లి కదిరి నరసిమ్మ
వుజ్జయిని మాంకాళి వోబలేశయ్య
కొల్లాపురీ లచిమి కోటిదండాలు
వాకున నిలవరే మీకు మొక్క

అమ్మోయమ్మ ! బాగ్గెంగల శెయ్యి, పతిష్టగల శెయ్యి, సంతతిగల శెయ్యి, సల్లని శెయ్యి. ఓ యవ్వ ! ఒక తలపు తలిసినావు. ఒక్క కోరికడిగినావు. ఆడోరివంక తలపా, మొగోరివంక తలపా అనేవు. ఇదిగిదిగో ఆడోరంటే బొట్టు. మొగోరంటే గడ్డం, కన్నబిడ్డకోసం కళవళపడుతుండవ్. అది మనిసో, మానో, దయ్యమో, బూతమో అని అడగతావే అవ్వ. అవ్వోయవ్వ అది మనిసికాదు, మానుగాదు, దయ్యం గాదు, బూతంకాదు. అవ్వో నీబొట్టెకు నల్లమొగుడొత్తడే యవ్వ. బొర్రల్లుడొత్తడే యవ్వ. కొండమీది గోవిందుడొత్తడేయవ్వ. బొడ్డున తామరపువ్వు, రొమ్మున రతనమాణిక్యం, సిరిగలల్లు డొత్తడే యవ్వ. నీ కోరిక కాయగాదు పండేయవ్వ. అది యెన్నాళ్ళకని అడగవే తల్లీ. వొకటి రెండు మూడే యవ్వ. వొకటంటే వొక యేడు గాదు, రెండంటే రెండు నెల్లు గావు, మూడంటే మూడునాళ్లు గావు. మూడుగడియలే అవ్వ. తారకాణడగతవో యవ్వ ? ఇది గిదుగో యీ దిక్కునుండి ఆడకూతురు మనువడగ వత్తుండదో యవ్వ. ఇప్పుడే వన్తదా, ఇకనే వస్తాదో అంటవు? ఇప్పుడంటే యీచణాన నీ

గడపకాదుండదే యవ్వ. నామాట కల్లగాదు. కపటంగాదు. శీనివాసుని తోడు. యెంకటేసుర్లు తోడు. ఏడుకొండలవాడి తోడు. నా గద్దెబుట్టతోడు నీ బొట్టె పెళ్లికొస్తనే యవ్వ! వాళ్ళో వరాలోసి నన్నంపవో యవ్వ.

కథకుడు

అనుచు నెరుకత వెడలిపోవునంత వకుళమాలికయు ధారుణీదేవి చెంగటి కేతెంచె నెటువలెను-

సౌరాష్ట్రరాగము - ఆదితాళము

ముందర వచ్చి నిలిచెను ముదుసలి వైష్ణవి
॥ముందర॥

చెందిర తిలకము చెవికమ్మలు, గురి
వేందపేర్లు గళమందు మెరయగా ॥ముందర॥

ఇందిరేశ అరవిందనయన గో
విందమాధవ ముకుందా యని శ్రీ
మందిరు బాడుచు ॥ముందర॥

ధారుణీదేవి ఆ వైష్ణవి కెదురేగి తోడ్తెచ్చి, పసిండి గద్దెయందుంచి, అవ్వా నీవెవ్వరు? నీ వచ్చిన వృత్తాంతం బెట్టిదని యడగిన -

వకుళమాలిక

వినవమ్మ నాటెంకి వేంకటాచలము
వనజనాభుండైన వైకుంఠుడచట
సిరిబాసి ఒంటి వసించుచునుండి
విరిదోటకడ నిన్న వేటకై వచ్చి
చెలులతోనాడు నీ చిన్నారికూతు
చెలువు కన్నులగాంచి వలచినాదమ్మ !
ఎల్లలోకమ్ముల నేలేటివాడు
చల్లనిచూపుల నల్లనివాడు
ఉరమురత్నమ్ముతో ఒరపైనవాడు

కరముల శంఖచక్రములున్నవాడు
గళమున వనమాల గలవాడు, మరియు
అలరువిల్తుని కడుపార గన్నయ్య
నా యయ్య కంచివరదయ్య రంగయ్య
ఆ యశోదమ్మ కన్నయ్య చిన్నయ్య
మనువడగ నంపె పద్మావతీకన్య
తన కిమ్మటంచు; నీతనయ భాగ్యమ్ము
నేమందునోయమ్మ, ఇందిరాదేవి
కామించినట్టి చక్కని సామి తానె
వలచినాడమ్మ! పర్వతరాజతనయ,
పలుకులరాణి రావమ్మ పోవమ్మ
యనగ, వేల్పులు హస్తవనజముల్మోగిచి
వినుతించి పాదవందన మాచరింప
చెలగు నీ సుత మేలు చిత్తమందెంచి
తెలిపి నీ పతికి, వార్తల నంపరమ్మ !

సూత్రధారుడు

మూర్తీ ! ఏంటూంటే నాకే నోరూరుతూంది కదా. ఆకాశరాజుమాత్రం కాదంటాడా?

కథకుడు

ఎందుకంటాడూ, కనకాచలం కాళ్ళ దగ్గరికొస్తే ? వెంటనే శుకమహర్షిని రావించి, సుముహూర్తం నిశ్చయించి, శ్రీనివాసునిచెంత కంపించారు.

సూత్రధారుడు

గట్టివాడే సుమా ! కాలికింద పూరి మొలవనివ్వడు. ఇంతకు సుముహూర్తం ఎప్పుడంటావు? వ్యవధి ఏమాత్రముంది ?

కథకుడు

వ్యవధి ఏదండీ. ఈ వైశాఖ శుద్ధ దశమీ శుక్రవారం రాత్రికే.

సూత్రధారుడు

మనంకూడా వెళ్ళాలయ్యా రమణమూర్తీ ! ముక్కోటిదేవతలు, సప్తఋషులు, బ్రహ్మేంద్రాదిదేవతలు వచ్చే ఆ వైభవం కలియుగవైకుంఠం కదయ్యా! పాపం, మా ఆ బిడనుకూడా తీసుకెళ్ళాలి. మళ్ళా ఇటువంటి జగత్కల్యాణం కంటబడదు. అన్నట్లు శుకమహర్షి వెళ్ళినమీదట శ్రీనివాసమూర్తి ఏమన్నారో ?

కథకుడు

కళ్యాణం ఎదురుగావస్తే అంటానికేముంది? కట్నాలు కానుకలు మాట్లాడుకోవాలి కనుకనా. శుకులవారినెంతో మర్యాదచేసి తథాస్తు అలాగే కానివ్వండన్నారు. ఏమి ఎరుగనట్లు. మేమానాటికి తర్లివస్తామని గేదగి రేకుమీద గోటితో లగ్నపత్రిక వ్రాయించి పంపారు. ఇంతలోనే వకుళకూడా చక్కావచ్చింది. శ్రీనివాసమూర్తి నమస్కరించగా శోభనప్పెళ్ళికొడుకువు కమ్మని దీవించింది.

సూత్రధారుడు

భాగ్యమంటే ఆ యమ్మదే భాగ్యమన్నాను కాదూ ! ఇంతకూ స్వామివారి పెళ్ళిఖర్చుమాట ఆలోచించారో లేదో.

కథకుడు

అదిగో. ఆ సంగతే వకుళతో సంప్రదిస్తున్నారు.

శ్రీనివాసుడు

వకుళా ! నీ దయవల్ల కళ్యాణం నిశ్చయమయింది. మరి పెళ్ళికి సొమ్మెక్కడయినా చూచావా? ఆవల వారిది రాజకుటుంబం. వారితో సరితూగకుంటే లోకం నవ్విపోతుంది.

వకుళమాలిక

అయ్యో నా తండ్రీ ! నీకేమి తక్కువయిందని? లక్ష్మీఅమ్మవారిని పిలిపిస్తివటాయెనా అన్నీ ఆవిడే దిద్దుకుపోతుంది.

శ్రీనివాసుడు

వెఱ్ఱిదానవే వకుళా ! ఇదెక్కడైనా కద్దా ? సొమ్మిచ్చి సవతిని తెచ్చుకుందురా లోకంలో ఎవరైనా ?

వకుళమాలిక

నిజమే నాయనా ! మరి నేనేం చేతును ? దిక్కుమాలినదాన్ని నాబిడ్డపెళ్ళికి చేతిలో చిల్లిగవ్వయినాలేదాయె.

శ్రీనివాసుడు

అవ్వా! నాకో ఆలోచన తోస్తున్నది. భూవరాహస్వామినడిగితేనో ?

సూత్రధారుడు

మరే. తన సొమ్మంతా కొల్లబోయినట్లు నూరడుగుల నేల ఇచ్చేందుకే అంత వెనుకముందాడిన వరాహస్వామి ఇస్తాడటయ్యా ?

కథకుడు

అలా అనకండి. ఇచ్చేందు కాయనవద్దమట్టు కేముందీ – కొండలూ గొయిపలూ తప్పిస్తే. వకుళ వెళ్ళి అడిగితే. శ్రీనివాసులకేమి లోపం ? బ్రహ్మేంద్రాదులకు కబురంపితే సర్వం వారే చక్కబెట్టుతారని సలహా యిచ్చాడు.

సూత్రధారుడు

అవునుసుమా! మనకు తోచిందికాదీమాట.

కథకుడు

శ్రీనివాసుడంతట గరుడుని, శేషుని రావించి బ్రహ్మేంద్రాదులకు, కైలాసపతికి శుభలేఖ లంపించారు.

సూత్రధారుడు

ఇకనేం? పెళ్ళి పెద్దలంతా పెళ్ళమంటూ చక్కా వచ్చారు.

కథకుడు

శ్రీనివాసమూర్తి యంతట మయుణ్ణి పిలిచి నారాయణవనం అలంకరించ వలసిందని సెలవిచ్చారు.

సూత్రధారుడు

మయబ్రహ్మ తలుచుకుంటే ఇక తక్కువేముంది? భూమంతఅరుగూ, ఆకాశమంత పందిరీ వేయించారు.

కథకుడు

మీరు పెళ్ళికి వెళ్లాలనే తొందరలో తడబడుతున్నారు. దేవతలకు గూడా చూడముచ్చటగా అలంకరించాడా నగరం.

ఆనందభైరవి రాగము

ఎచటచూచిన పూలతోరణ లెందునా ముత్యాలముగ్గులు

సూత్రధారుడు

ఆగు ఆగు. కస్తూరి కలయంపి మరిచావు.

కథకుడు

ఎందుచూచిన రత్నదీపిక లెందునా నీలంపు టరుగులు.

సూత్రధారుడు

గరుడపచ్చల స్తంభాలు, వెన్నెల చాందినీలు, అబ్బాబ్బా ! కలియుగవైకుంఠం కదయ్యా.

కథకుడు

పిలువనేగెనె చుట్టముల షణ్ముఖుడు సమా
గతులను మదనుండు గారవించె
వరుణుండు నీళ్లకావడి భుజమ్మున బూనె
పాచకత్వమ్మూనె పావకుండు
అనిలుండు గంధమాల్యమ్ములు సమకూర్చె
ధనదుండు వెచ్చంపు బనులు చూచె
తొవలరాయం డంత దివియలు వెలిగించె
సాగించె నింద్రు డచ్చరలమేళ
మొజ్జరిక మూనె నిక్ష్వాకు వంశగురుడు
ప్రమథగణము పూరించె తౌర్యత్రికమ్ము
అన్నిటికి దానె యయ్యె పద్మాసనుండు
వకుళ కనుదోయి మోద భాష్ప[illegible] వెలిగె.

సూత్రధారుడు

చాలుగాని ఇక రావయ్యా ! పెళ్ళివారు బయలుదేరే వేళయింది.

కథకుడు

కొంచెం నిదానించండి. హరిని మంగళస్నానానికి రమ్మని శారదా గౌరీపతులు పిలిచినంతట -

భావ మొకతీరుగాగ నిందీవరాక్షు
డశ్రుబిందులు రెప్పల నప్పళించి
దైన్యమున మోమువాచి గద్గదిక నల్ల
నల్ల "సిరిలేని పెండ్లి నేనొల్ల" ననియె

సూత్రధారుడు

ఎట్లాగూ ! ఈ మాట ఏమయినా బాగుందా మూర్తీ ? తీరా మంగళస్నానానికిలా పేచీ పెట్టితే ఈ ప్రయత్నమంతా ఏమి కావలసింది చెప్పు. అదీకాక, లక్ష్మీదేవికి మొదలే తగని అభిమానం కదా, తగుదునంటూ ఆ ఇల్లాలు సవతిపెళ్ళికి పేరంటానికి వస్తుందటయ్యా?

కథకుడు

మీరు అప్పుడే బెంగపెట్టుకోకండి. లక్ష్మీఅమ్మవారిచెంత కదుగో సూర్యభగవానుణ్ణి పంపుతున్నారు.

సూత్రధారుడు

పెళ్ళికి రమ్మనేనా ?

కథకుడు

ఎబ్బే ! శ్రీనివాసమూర్తి ఈమధ్య బొత్తిగా నల్తగాఉన్నారు. మిమ్మొకసారి చూడాలంటున్నారని చెప్పి తోడుక రమ్మన్నారు.

సూత్రధారుడు

అలా చెప్పు. ఆ జాలిగుండెలతల్లి వచ్చితీరుతుంది. ఏమంటావ్ ?

కథకుడు

వచ్చారండీ. అమ్మవారు. అట్లుచనుదెంచిన శ్రీదేవికి కేశవుండెదురేగి తోడ్తెచ్చి, చెంతనుంచుకొని, కొంతతడ విష్టాగోష్ఠి నడపి, పిదప శ్రీహరి బ్రహ్మేంద్రాదులం జూపి

సరసిజాసను దాదివేల్పులు సాధ్వి ! నాకిటు వెండియున్
పరిణయము తలపెట్టినంతట వలదు నాకిపుడీ పునః
పరిణయం బని ఎన్ని చెప్పిన వారలన్నిటి కన్నియున్
దిరుగ జెప్పుదు; రేను నిన్ గొనితేరనంపితి నెచ్చెలీ !

లక్ష్మి

ఔలెండు, మీర లీ యఖిలకుటుంబకు
లిల్లాలు లేకున్న నెట్లుగడచు ?

శ్రీనివాసుడు

చతురభాషిణి వౌదు చాలింపు మీ యెల్లి
దములు నాకిందిరాతరుణి లేఖితి ?

లక్ష్మి

ఉన్నది లే దటులుండనిండింత కా
సుదతి పేరడుగవచ్చునొకొ నాకు

శ్రీనివాసుడు

మానవుగా బోటుమాట, లా తన్వి పే
రేమియౌగాక నాకేమి వలయు ?

లక్ష్మి

ఏను వినగూడదేమొ పోనిండు నాథ !

శ్రీనివాసుడు

ఇందిరా ! ఇందుదాచుట కేమి కలదు.
అల్ల ఆకాశరాజకన్యక, సహస్ర
దళకనకపద్మమందు భూధవున కొదవె.

లక్ష్మి

ఏమయ్యా, పద్మసంభవా ! పేరుచెప్పుటకు మీ అయ్య సంశయిస్తున్నారు; నీవైనా చెప్పరాదా?

బ్రహ్మ

తల్లీ ! వారు చెప్పనే చెప్పారు. అయమ్మ పేరు పద్మావతి.

లక్ష్మి

పద్మావతి ! ఎంత చక్కని పేరు! నాథా ! ఇంకా సంశయమెందుకు ?

శ్రీనివాసుడు

ఇందిరా ! నిత్యానపాయిని వీవు గల్గగ నాకు నీ
సుందరీమణి యేల ? తొల్లిటి సుద్దు లీవు నెఱుంగవే ?

లక్ష్మి

ఎందులకు గోవింద ! నాకడ నింత దాపరికమ్ము, కా
దందుననిగా, కల్ల వార్తల నంపినా వవనీధవా !

కేదారగౌళరాగము - ఆదితాళము

ఎన్నడేని మీ కెదురాడినదా ఇందిర గోవిందా !
ఇన్నినాళ్ళు సేవించిన సతిపై ఏమిటి కీనిందా ?
కన్నెమీద మనసున్న దేని నే కాదందున ? శుభమందునయా!
వన్నెవాసి మునుగన్న వారిపుడు విన్నవారు నేమందురయా ?

శ్రీనివాసుడు

కోరికోరి సవతాలి భర్తలకు గూర్తురే సుదతులెందు రమా ?

లక్ష్మి

వేరవేర ఆల్మగ లొండురులను వీడియుందురా, త్రివిక్రమా ?

శ్రీనివాసుడు

చాలు చాలు, పదివేల కీమను విదేల విడంబన మో లలనా !

లక్ష్మి

మేలు మేలు సిరియాన ! పెండిలికి మేకొనకున్న రమారమణా !

శహానరాగము - ఝంపెతాళము

ఒంటివై యీ మెట్ట నుంటి విన్నాళ్ళీవు
తింటివో పస్తులేయుంటివో నాథ! వా
ల్గంటి చేపట్టి ఒక యింటివా డగుము, చే
యంటి సరియంటి, తిగకంటి దొర సాక్షిగా.

శ్రీనివాసుడు

కానిమ్ము నీ వింతగా చలపట్టితే
ఏను కాదననేల ? ఇందిరా ! నా హృదయ
మందిరవు నీ వెరుగ కుందువే ? పేరు గో
విందునిది. మేలు కీళ్లిందరవి సకలమ్ము.

సూత్రధారుడు

ఓహోహో! ఎంతబెట్టు చేశారయ్యా స్వామివారు! ఇంతకు ఓర్పంటే అమ్మవారిదే ఓర్పు.

కథకుడు

వారిదంతా అదో దివ్యలీల. చూచి ఆనందించడమే మనవంతు. అదిగో, అమ్మవారే గోవిందుని పెండ్లికొడుకును చేస్తున్నది. కన్నీటితో. అది ఆనందమో, దుఃఖమో! అరుంధతీ గౌరీ సరస్వతులు మంగళారతులిస్తున్నారు.

నీలాంబరిరాగము-ఆదితాళము

శ్రీలలనా హృత్కమలా లాలి సనాతన విగుణా !
హరిదయాకరనయనా క్షీరపయోనిధిశయనా ॥ శ్రీలలనా॥

అంతట వకుళమాలిక తెచ్చియిచ్చిన మంగళద్రవ్యములచే సిరి హరినలంకరింపగా, వసిష్ఠులవారు పుణ్యాహవాచనాదు లాచరింపజేసి,

కులదేవతయగు శమీ వృక్షశాఖం బూజించి భూవరాహస్వామిచెంత ముత్యాలప్రోవుపై నద్దాని నిలువం జేసినంతట శ్రీహరి భూవరాహదేవునితో నేమని పల్కుచున్నారు -

అన్నా ! వరాహదేవా ! ఈ పెండ్లికి మీరే పెద్దలై, భూదేవీసమేతంగా విజయం చేసి మమ్ము ఆశీర్వదించాలి.

వరాహదేవుడు

శుభం నాయనా ! నీవొక యింటివాడవు కావడం సంతోషం. మరి, ఇక్కడ ఈ క్షేత్రమంతా పంటముఖం తిరిగిఉంది. కనుక ఇల్లు కదలటం పడదు. నామారుగా వకుళయే ఉంది అన్నిటికి.

కథకుడు

పిమ్మట శ్రీహరి హరివారవిరించులతో నొక అశ్వత్థవృక్షమ్ముచెంత ఏకాంతముండి కుబేరునటకురావించి, ఏమనుచున్నారు -

శ్రీనివాసుడు

రావయ్యా ! ధనపతీ ! నీతో పనిగలిగి రావించాం.

కుబేరుడు

దేవర ఆజ్ఞ యిప్పించండి. సేవకునకు.

!నివాసుడు

ఎల్లి వివాహంకదా, నీకు తెలియనిదేముంది ? శ్రీదేవిని సొమ్మడగటం భావ్యం కాదు. ఈ అక్కర నీవు గడిపితే నీకు పత్రం వ్రాసియిస్తాము.

హరిహరీ ! ఎంతమాట సెలవిచ్చారు ! ఈ దాసుని సంపదంతా దేవర అధీనం. నాకు పత్రమెందుకు ? కావలసినసొమ్ము సమర్పించుకుంటాను.

బ్రహ్మ

కుబేరా ! స్వామి నీవల్ల దానం గ్రహించరుకదా! వారి ఆజ్ఞ పాలించడమే మనవంతు.

కథకుడు

అని కుబేరు నంగీకరింపజేసి శ్రీనివాస హస్తలిఖితంబగు ఋణపత్రంబు చతుర్ముఖుండు చదివి వినిపించె నెటువలెను -

బ్రహ్మ

స్వస్తి. శ్రీమదష్టావింశ ద్వాపరాంత కలియుగాది శేషాచలంబుపై వేంచేసియున్న వేంకటనాయకుండు అలకాధిపతియైన కుబేరునకు వ్రాసియిచ్చిన వడ్డిపత్ర మెటువలెను. ఎల్లి మా వివాహానికి నీవల్ల అప్పుగాగొన్న రామటంకాలుకోటి పదునాల్గులక్షలు. ఇందుకు ఏటేటా సహస్రటంకాలు వడ్డీయిస్తూ, కలియుగాంతమున మొదలు సర్వము ఇవ్వగలవారము. ఇది మా సమ్మతి. ఇందుకు అజహరులు సాక్షులు. ఈ యశ్వత్థమ్ము సాక్షి.

కథకుడు

పిమ్మట నా పత్రమ్ము హరునిచే కుబేరున కిప్పించి, ఆ సొమ్ముతో వలసిన పదార్థములు తెప్పింపు మనినంత -

సూత్రధారుడు

ఇదటయ్యా కథా ! చెప్పేవుకావు ? ఇందుకోసమేనా స్వామివారు వడ్డికాసులు రాబట్టేది?

కథకుడు

ఔను. వారు జగత్కుటుంబకులు కారుటండీ. భక్తులసంపద కంతటికీ దాతా, భోక్తా కూడా స్వామివారే. ఆనాటిరేయి భూరిసంతర్పణమ్ము గావించి -

సూత్రధారుడు

అరి నీ యక్షగానం అక్షయంకానూ! సంతర్పణవేళ కూడా తప్పించావూ?

కథకుడు

అయ్యో తొందరా? రేపటినుంచీ విశ్వమంతటికీ సంతర్పణే కాదటండీ! ఆ వేకువనే విష్వక్సేనుండు ప్రయాణభేరి వేయించినంతట -

సూత్రధారుడు

ఇక చాలుగాని నారాయణవనం ఇంతటనైనా చేరుకుందాం పదవయ్యా !

కథకుడు

అచట పద్మావతీకన్యను పెండ్లికూతురు గావించిగౌరిని సమర్పింపజేసినవిమ్మట -

సురట రాగము - మిశ్రగతి

కొమరుగా నిరుగడల రమణులు కొలిచిరాగా రాకుమారిక
సమదగజయానమున పెండిలి చవికె కేతెంచె

॥కొమరుగా॥

సూత్రధారుడు

ఆహో హో ! కన్నులుగలిగిన ఫలం, మిన్నుమన్నులకు బుట్టిన కన్య, సన్నని కాటుక రేఖ అద్దిన చేరెడేసి ఆ సోగకన్నులనుండి చిరునవ్వు, లేతసిగ్గు వెల్లువలవుతున్నవి కదయ్యా ! ఆ తల్లి పెళ్ళిపీటపై అడుగుపెట్టితే మహామాంగల్యం ఏదో భూమిపై అవతరించినట్లుందయ్యా !

కథకుడు

అరుగో వసిష్ఠులవారు,

వసిష్ఠులవారు

సర్వమంగళమాంగళ్యే ... అయం ముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తు.

కథకుడు

ముత్తైదువలు కూర్చున్న ముందువరుసలో, గౌరిసరస్వతులమధ్య, బంగారుపీటపై, చెక్కిట చేయూనికూర్చుంది లక్ష్మీఅమ్మవారు, చూచారా?

సూత్రధారుడు

అవునవును. అది సంతోషమో, సంతాపమో కాని, ఆ తల్లిచెక్కిళ్లు క్షణం తెల్లదామరలు. క్షణం మంకెనపూలు పూస్తున్నవి.

కథకుడు

పెళ్ళికూతురు వెనుకగా అరుంధతీదేవి -

సూత్రధారుడు

పెండ్లికుమారుడి వెనుక వకుళమాలికా - చూస్తున్నానయ్యా, చూస్తున్నాను.

వసిష్ఠులవారు

మదర్థం కన్యాం వృణీధ్వం

వృణీమహే

వసిష్ఠులవారు

అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకాయ, వేంకటాచలనివాసాయ, వరాయ, ఆకాశరాజపుత్రీం, పద్మావతీనామ్నీం, కన్యాం, దశపూర్వేషాం, దశపరేషాం, మద్వంశ్యానాం, బ్రహ్మలోకే నివాససిద్ధ్యర్థం - కన్యాం కనకసంపన్నాం, దాస్యామి విష్ణవే తుభ్యం - ధర్మార్థకామేషు నాతి చరితవ్యా.

శ్రీనివాసుడు

నాతిచరామి

సూత్రధారుడు

నాతిచరామి అనే ఈ ప్రతిజ్ఞ ఇప్పటికెన్నిసార్లు చేసారో స్వామి !

కథకుడు

అవును. చరాచరేశ్వరుడైన స్వామి ఎవరిని చెట్టబట్టినా మరి వదలరు. ఆ బాహుబంధంలో ఎందరికైనా చోటు ఉండనే ఉంటుంది. సమస్తజగత్తును తనబాహువుల్లోకి తీసుకునేందుకే కదా, ఈ ఏడుకొండలెక్కి చేరబిలుస్తున్నారు.

సూత్రధారులు

అదిగో ! వధూవరులు తలంబ్రాలు పోసుకుంటున్నారు.

సైంధవిరాగము - ఆదితాళము

కరివేల్పు పెండ్లికొడుకాయెను అల
మేల్మంగ పెండ్లికూతురాయెను ॥కరివేల్పు॥

ముత్యాలు వానలై జారెను ఆణి
ముత్యాలు తరగలై లేచెను ॥కరివేల్పు॥

హరికరము లవనికై జాచెను పద్మ
కైదోయి మింటికై సాగెను ॥కరివేల్పు॥

మినుమన్ను దోసిళ్లు కూడెను మనసు
లినుమిక్కి లేతాములాడెను ॥కరివేల్పు॥

వసిష్ఠులవారు

అష్టవర్షా భవేత్కన్యా పుత్రవత్పాలితామయా -

సూత్రధారుడు

లక్ష్మీఅమ్మవారు పద్మావతిని తనకౌగిటిలోకితీసికొని, ఆ తల్లిశిరస్సుపై బొటబొట కన్నీరు కారుస్తున్నది. ఏదీ ! మంగళహారతి అనందమ్మా.

ఆనందభైరవిరాగము - జంపెతాళము

మంగళం బలమేలుమంగాసమేతునకు
మంగళం శేషగిరిమందిరునకు ॥మంగళం॥

ఏడుకొండల విడిసి ఈ రేడులోకాల
నేలుకొను కరిమేని వేలుపునకు ॥మంగళం॥

నలువసేవలు గొనే నాతండ్రి కానంద
నిలయ దివ్యవిమాన కలితునకును ॥మంగళం॥

కలి తమోహరణ మంగళదీపికాయితో
జ్వలరత్న మకుటరుచి విలసితునకు ॥మంగళం॥

(గుడిగంటలు)

స్వస్తి

T.T.D. Religious Publications Series No. 189
Price Rs.15/-

Published by Sri K.V. Ramanachary, I.A.S. Executive Officer,
T.T.Devasthanams, Tirupati and Printed at TTD Press, Tirupati.